
OVERWINTERENDE IJSGORZEN IN MIDDEN-BRABANT, 1986/1987

Inleiding

In de winter van 1986/87 werden rondom Tilburg verschillende groepjes IJsgorzen gezien. Twee groepjes werden door mij ontdekt, waaronder een samen met Peter Voorn. Een groepje werd ontdekt door Andre van Eck. Daar wij nagenoeg de enigen waren die IJsgorzen gezien hadden bij Tilburg, leek het mij interessant genoeg om hieraan wat meer aandacht te besteden.

IJsgorzen algemeen

IJsgorzen staan over het algemeen te boek als typisch kustgebonden vogels, al schijnt dat de laatste jaren wat minder het geval te zijn. Het merendeel van de vogelaars in het binnenland is dan ook nauwelijks attent op ijsgorzen (SOVON 1987). Ze worden tegenwoordig steeds meer gezien. Gedeeltelijk is deze toename te danken aan het beter bekend raken met de soort, maar gedeeltelijk is de toename ook reeel. De IJsgors heeft zijn broedgebied deze eeuw namelijk in westelijke richting uitgebreid. Dit bracht een andere trek- en daarmee in verband staande overwinterings-strategie met zich mee (SOVON 1987). Of deze trend nog steeds doorzet is mij niet bekend.

IJsgorzen zijn als overwintelaar vrij moeilijk te vinden. Met name op akkers zijn ze vanwege hun schutkleur bijna onzichtbaar. De roep is weliswaar erg karakteristiek, maar slechts weinigen bekend. Ze roepen bovendien vrijwel uitsluitend bij het opvliegen; op de grond zijn ze zwijgzaam. De waarnemingen in Midden-Brabant hebben dan ook alle betrekking op groepjes, die toevalligerwijze werden opgepest.

IJsgorzen in Midden-Brabant

Hieronder worden de waarnemingen in chronologische volgorde vermeld. De nummers van de waarnemingen komen overeen met die op het kaartje.

1. Op 21 september 1986 werd door Henk Sierdsema en mij 1 overtrekkend exemplaar gezien bij Tilburg. Dit geeft aan, dat ze al behoorlijk vroeg zo zuidelijk gezien kunnen worden.
2. De eerste groep "overwintelaars" werd gezien op 27 december 1986. Ten zuiden van de Rechte Heide pestte ik al fietsende een groep van 11 exemplaren op van een maisakker (stoppelveld). Bij het opvliegen lieten ze meteen hun vloeiende roep horen. Bij het betreden van de akker bleken ze niet schuw te zijn, maar wel moest steeds goed opgelet worden waar de vogels zaten. Alleen bij het opvliegen maakten ze geluid. Opvallend bij sommige exemplaren van deze groep was de geelbruine wenkbrauwstreep.
3. Een tweede groep werd gezien op 12 januari 1987 door Andre van Eck, ten oosten van Tilburg. Ook deze IJsgorzen, in totaal 3 exemplaren, zaten op een maisstoppelveld.

4. In januari/februari 1987 werden enige mogelijke waarnemingen gedaan door Henk Sierdsema en Miek Slikkerveer bij een afgraving ten noorden van Tilburg. In februari heeft Peter Voorn hier waarschijnlijk ook enkele exemplaren gezien. Aan deze vage waarnemingen wordt verder geen aandacht besteed.

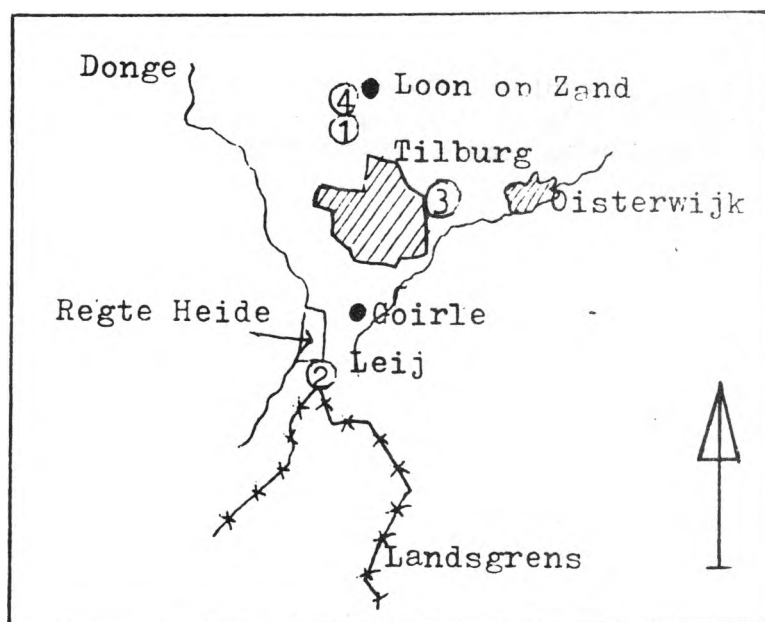
Op 3 maart 1987 echter fietsten Peter Voorn en ik over de asfaltweg langs bovengenoemde afgraving, toen plotseling een groepje van 5 IJsgorzen opvloog. Ook deze vogels zaten op een maisstoppelveld. Ze waren niet schuw, maar wel moeilijk op de kale akker op te sporen.

Dit groepje werd zo lang mogelijk gevolgd. Tot begin april verbleven ze steeds op dezelfde akker! Deze groep vogels is hier waarschijnlijk vanaf januari tot en met de eerste week van april aanwezig geweest.

Omgeving Tilburg

Waarnemingen IJsgorzen

Nummers corresponderen met de tekst

Conclusie

Samenvattend kan gesteld worden, dat er in de winter van 1986/87 in ieder geval 3 groepjes IJsgorzen in Midden-Brabant hebben overwinterd. De groepsgrootte bedroeg 11, 3 en 5 exemplaren. Reeds in september werd de eerste IJsgors waargenomen.

Al deze groepjes werden op toevallige wijze ontdekt. Opmerkelijk was, dat alle groepjes op maisstoppelvelden zaten, waarvan 1 groepje zelfs tenminste vier weken op dezelfde akker. Ook elders in Nederland blijken IJsgorzen vooral kale gebieden zoals kwelders, heidevelden, uiterwaarden etc. te prefereren.

Gezien het feit dat IJsgorzen zo moeilijk te vinden zijn, is het waarschijnlijk dat in Midden-Brabant overwinterende IJsgorzen meestal aan de aandacht zullen ontsnappen. Het ligt daarom voor de hand dat er in de winter 1986/87 grotere aantallen overwinterd hebben.

De winter 1986/87 was een erg strenge, ook in de rest van Europa. Het is mogelijk dat onder invloed van de strenge koude grotere aantallen dan normaal in Nederland overwinterd hebben en zich daarbij ook buiten de bekende pleistergebieden hebben opgehouden. De waarnemingen van IJsgorzen werden echter al gedaan voordat de strenge kou in Nederland doorzette. Dit is in tegenstelling tot de strandleeuwerik-invasie, die pas tijdens de strenge kou begon (Heijnen 1987). De invloed van het weer is dus nog niet duidelijk.

Of IJsgorzen ook in andere winters in Brabant zitten kan alleen maar door intensief onderzoek in de toekomst blijken.

Jean-Paul Ongenae
Mozartlaan 541
5011 SM Tilburg
tel. 013-5604890

Literatuur

Heijnen, T. Invasie van strandleeuweriken in Midden- en Oost-Brabant in de winter van 1986/87. Roodborsttapuit 5(2): 83-90 (1987).
SOVON Atlas van de Nederlandse Vogels. SOVON (1987).